

Avverkningsförbudet i Arbrå – underlag och funderingar

Sammanfattning: Jag granskar och funderar över avverkningsförbudet i Arbrå huvudsakligen utgående från beslutsdokumentationen. Jag håller inte med om att bevarandestatusen i berört område är eller blir för låg i artskyddsförordningens mening. Exemplet Arbrå lyfter en del generella frågor om Artskyddsförordningen och dess implementering.

Bakgrund: Skogsstyrelsen har utfärdat förbud för fem planerade avverkningar i närheten av Arbrå eftersom detta kan inverka menligt på lavskrikors bevarandestatus. Jag började en webbartikel på <http://daglindgren.upsc.se/Naturv/ArtLavskrika.pdf> Men denna artikel kopplar mer specifikt till det dokumenterad underlaget till beslutet om avverkningsförbud. Skogsstyrelsens tidning Skogseko nr 3 i Oktober beskriver situationen: <http://www.skogsstyrelsen.se/Aga-och-bruka/Skogsbruk/Skogseko/Artikelregister/Skogseko-3-2016/Lavskrika-satte-stopp-for-avverkning/>

Handlingar som beslutet bygger på Jag har begärt och fått ut Skogsstyrelsens dokument som beslutet om avverkningsförbud grundas på, *citad från Skogsstyrelsens beslutshandling där markägarna underrättas om avverkningsförbudet med röd kursiv i detta dokument*. Skriftlig dokumentation i ärendet som jag fått del av kallar jag för beslutsunderlag. Beslutshandlingen som markägaren får är sas de ställningstaganden beslutsunderlaget givit upphov till, och de bör ha stöd i beslutsunderlaget och referenser i beslutsunderlaget. Handlingarna jag fick täcker tiden till slutet av augusti 2016. En komplimang till de nya riktlinjerna och Skogsstyrelsen är att handlingarna blir offentliga och att därför sådana som jag kan granska dem.

Syfte och motiv med detta dokument: Beslut skall dokumenteras. Det formella skälet för beslutsunderlaget är att möjliggöra överklaganden av beslut. Men informationen beslutsunderlagen ger bör givetvis utnyttjas för att dokumentera och fundera över hur processen fungerar. Denna prövning välkomnas av Skogsstyrelsen och dess företrädare. Det rör sig inte om någon etablerad praxis utan det är det första mer omfattande ärendet enligt nya riktlinjer som nått till beslut och överklagande. Det ligger många månader före ärenden som troligen följer. Det är troligt att politikerna/regeringen kommer att tillsätta en utredning och då bör denna få uppgifter om hur implementering fungerat. För den politiska debatten och för att formulera direktiv, och för att förbättra myndigheternas hantering av ärendena bör erfarenheterna från den hittillsvarande implementeringen dokumenteras och detta är den första "stora" erfarenheten. Skogsstyrelsen själv kommer naturligtvis att kontinuerligt utvärdera hur det fungerat och på olika nivåer och sätt försöka förbättra. Det är också bra för diskussioner och samråd med Skogsbruk med dokumentation och funderingar omkring den faktiska beslutsprocessen. Eftersom detta är det första och hittills enda större ärendet enligt de nya riktlinjerna för hur artskyddsförordningen skall tillämpas är det självklart speciellt viktigt i just detta fall att det inte drar ut på tiden med just denna bedömning. Det blir långt och jobbigt att skriva så det är troligt det blir vidarebearbetningar när jag ser vad som framhävs i diskussionen, vad som kan vara viktigt att undvika att det upprepas i framtiden, vad som kan vara viktigt i en utredning, och framförallt om det kommer en dom där motiven i den kan diskuteras.

Varför skall man tro på min granskning. Jag tycker alla parter borde uppskatta att en granskning görs oberoende och utan ett formellt uppdrag, även om det givetvis inte utesluter att en granskning görs av en senare tillsatt utredare. Jag är pensionär och är sedan sex år obunden av lojalitet mot någon uppdragsgivare eller annan organisation. Jag är senior skogsprofessor emeritus och har de erfarenheter och inblick det ger att vara aktiv professor i mer än trettio år och att vara professor är mycket att ge objektiva underlag. Jag är behängd med den för en genomsnittlig professor typiska mängden hedersutmärkelser. Så jag borde betraktas som hyggligt objektiv. Även om jag ser stora nackdelar med implementeringen. Vad jag nu gör är att granska dokumentation, bl a för att utröna

om den fyller vad jag tycker är rimliga krav, att dokumentera, peka på vad jag tycker är brister, och att bidra med lite funderingar. **Fackunderlaget (så vetenskapligt som möjligt).**

Att skyddet för lavskrikan motiverar omfattande avverkningsstopp i detta fall skulle kunna motiveras av sex faktorer (som kan leda till "dålig bevarandestatus"), som jag diskuterar:

1. Att **artens sydgräns ligger nära avverkningsområdet**. Se nedan
2. Att **en habitatsförlust vid sydgränsen skulle slå hårdare mot populationen** än en motsvarande habitatsförlust längre norrut. Se nedan
3. Att **artens sydgräns drar sig snabbt norrut**. Se nedan
4. Att **arten minskat mycket i närheten av Arbrå**. Se nedan
5. Att det **saknas lämpliga habitat för lavskrika i omedelbar närhet**. Även om detta skulle gälla för något tiotal kvadratkilometer omkring de fyra aktuella reviren, så finns nu tillräckligt med habitat i ett något större område än dessa revir, eftersom förekomsten av lavskrika inte minskar vara sig Nationellt, i Gävleborg eller i de södra delarna av Gävleborg
<http://daglindgren.upsc.se/Naturv/ArtLavskrikaPortal.pdf> .
6. Att artens **svenska förekomst bedöms minska**. Denna utsago bygger på inaktuella uppgifter som behandlas på <http://daglindgren.upsc.se/Naturv/ArtLavskrikaInventering.pdf> . Nu borde berörda ekologer rimligen acceptera att förekomsten inte minskat de sista decennierna och utan att lägga till brasklappen att den kan förutses minska. Det är anmärkningsvärt och minskar trovärdigheten av beslutet att fågelinventeringen inte nämns i Skogsstyrelsens behandling. Att en del av beslutsunderlaget är missvisande ökar sannolikheten att andra delar också är fel eller missvisande.

Artens sydgräns ligger nära avverkningsområdet

Beslutsdokumentet: "*Den planerade avverkningen ligger på gränsen av lavskrikans utbredningsområde.*" "ligger på södra kanten av- En Sverigekarta från Artdatabanken med utbredningsgränsen utmärkt ingår i beslutsdokumentationen (bilaga 1 nedan). Sydgränsen för utbredningsområdet ligger något norr om Gävle, medan avverkningsområdet ligger något norr om Bollnäs, ca 7 mil norr om den på Artdatabankens karta utmärkta utbredningsgränsen. Det är allvarligt missvisande att påstå att avverkningen ligger "*på gränsen*" av utbredningsområdet, när det aktuella området ligger 7 mil norr om gränsen. Lavskrika är (enligt Artdatabanken) en utpräglad stannfågel; den absoluta merparten av etablerade fåglar märkta som boungar har återfunnits 1–2 km från födelseplatsen.

Habitatsförlust vid sydgränsen slår hårdare än längre norrut.

"*Arten försvinner successivt framförallt i dess utbredningsgränser*" "...södra kanten av artens utbredningsområde. En habitatsförlust" Detta stöds i princip av en sammanfattning av experten Eggers kommentarer, där det står: "Med tanke på att det anmälda området ligger i södra kanten av lavskrikans häckningsområde skulle en habitatsförlust där *förmodligen* slå hårdare mot populationen än om samma sak skedde längre norrut". Men 7 mil norr om utbredningsgränsen är knappast "södra kanten". Eggers uttrycker "*förmodligen*", inte "*sannolikt*", som Skogsstyrelsen på eget initiativ förstärker det till. Det har inte stöd att lavskrikan försvinner "*successivt*" som Skogsstyrelsen framför i beslutsdokumentet, det bästa och senaste vetenskapliga underlaget visar att den nationella förekomsten inte sjunker. <http://daglindgren.upsc.se/Naturv/ArtLavskrikaInventering.pdf> Det kan betraktas som känt att förekomsten av lavskrika flyttade norrut för tre decennier sedan. Men inte att avverkningarna norrut inte medför att populationen nu sjunker (se nedan). och att det kan ifrågasättas om sydgränsen verkligen fortfarande flyttar norrut när nu den nationella minskningen upphört. Eggers utlåtande är inte relevant eftersom avverkningen inte ligger nära sydgränsen.

Förekomsten av lavskrika verkar inte minska i sydligaste delen av utbredningsområdet oberoende av hur stor del av Gävleborg som räknas in i detta:

<http://daglindgren.upsc.se/Naturv/ArtLavskrikaPortal.pdf> . Det ter sig för mig otroligt att förekomsten av lavskrika i någon del av Gävleborg - och åtminstone inte Hälsingland - skulle långsiktigt minska om avverkningsförbuden hävdes.

Artens sydgräns drar sig snabbt norrut.

"Lavskrikan har dragit sig tillbaka drygt 10 mil under en period på 30 år i Hälsingland" styrks av en tjänsteanteckning från ett telefonsamtal med Mikael Svenson på Artdatabanken 160303. Mikael Svenson vidarebefordrade också två Sverigekartor med observationer och utbredningsområde (se nedan), dock inget som belyser utbredningsområdets förändringar över tiden. *Enligt utbredningskartan ligger lavskrikans sydgräns i Gästrikland, lavskrikan kan alltså inte dragit sig tillbaka tio mil i Hälsingland.* Uppgiften om lavskrikans tillbakadragande ter sig överdriven! Borde varit lätt tekniskt för Artdatabanken att t ex med kartor motsvarande de tillfört ärendet dokumentera om nordförskjutningen nu bromsas upp eller upphört, men detta har inte gjorts. Eftersom lavskrikans förekomst i landet inte minskat de sista decennierna ter det sig helt logiskt att nordförflyttningen också upphört. Kvantifieringen av lavskrikans eventuella tillbakadragande sista decenniet borde ha styrkts bättre. För att undersöka hur det egentligen var gjorde jag egna studier med Artportalen, som klart indikerar att sydgränsen eller förekomsten inte nordförflyttats i Gävleborgs län sedan sekelskiftet <http://daglindgren.upsc.se/Naturv/ArtLavskrikaPortal.pdf> . Skogsstyrelsen bör därför fortsättningsvis utgå från att lavskrikan inte dragit sig norrut sedan sekelskiftet.

Arten har minskat i det lokala området nära Arbrå

"De lokala bestånden bedöms ha en negativ utvecklingskurva" "I området väster om Arbrå i närheten av Fångåsen har lavskrikereviren minskat från 21 revir på tidigt 1990 tal till dagens nivå på 9 revir"

Bygger på uppgifter från länsstyrelsen t ex 151222: "Avverkningen berör ett revir... som bevakats sedan 25 år tillbaka av Bollnäs fågelklubb"..."Enligt Bollnäs fågelklubb uppvisar både det lokala och det regionala en negativ utvecklingskurva" och 160303 "De lokala bestånden uppges ha en negativ utvecklingskurva (Åke Englund, Bollnäs fågelklubb)." "Cirka 60 procent av reviren i Gästrikland har försvunnit sedan 1990-talet (Anders Ekholm, Sandvikens fågelklubb)". Länsstyrelsen använder i yttrande 160418 den formulering som förts vidare till beslutsdokumentet om den exakta förändringen i antalet revir. Jag kan inte hitta varifrån uppgiften kommer (förmodligen någon från Bollnäs fågelklubb) eller om det finns en hyggligt dokumenterad mätserie som stöder uppgiften. Något ytterligare beslutsunderlag hänvisar inte länsstyrelsen eller Skogsstyrelsen till för bedömning av den "lokala" bevarandestatusen. Beslutsdokumentet talar om en negativ utvecklingskurva, men denna kurva visas inte i beslutsdokumentationen, det är bara en subjektiv bedömning. Vad jag förstår är tätheten av lavskrikor i det berörda området nu 9 par på en halv kvadratmil, dvs ungefär 0.2 par per km². Detta borde inte betraktas som en oroande låg täthet utan är den för Norrland genomsnittliga tätheten för lavskrikor och dubbelt så hög som den genomsnittliga tätheten för Gävleborg. Om man bedömer den lokala bevarandestatusen borde man inte bara ta hänsyn till eventuella minskningar utan också om de minskningarna lett till en låg population, vilket det inte gjort i det aktuella området.

Numeriska utsagor från lokala fågelklubbar stöds inte av dokumentation vad de numeriska skattningarna bygger på.

Jag saknar skriftliga redovisningar av de inventeringar som gjorts av Bollnäs och Sandvikens fågelklubbar. Jag har bett Skogsstyrelsen att få del av noggrannare dokumentation om sådan finns men inte fått något svar. Jag tycker ansträngningar borde ha gjorts att skaffa fram den informationen

och tillföra den beslutsdokumentationen. Att bara ta för givet de tolkningar som lokala fågelklubbar gör utan att presentera dokumentationen bör inte betraktas som acceptabelt, när stora ekonomiska värden står på spel. Den nationella förekomsten av lavskrika varierar med en faktor tre mellan år, den lokala variationen kan säkert vara större. Det måste vara material där statistiskt signifikanta trender över tiden kan visas för att tas som grund till stora åtgärder. Stickprov varierar av slumpskäl och gör man många stickprov av små områden med låga tal finner man stora variationer som inte kan tillskrivas någon egentlig kausal förklaring. Det finns säkert massor av lokala förekomster som minskar eller ökar utan att det är en del i ett mönster. Jag betonar i <http://daglindgren.upsc.se/Naturv/ArtLavskrika.pdf> riskerna att göra fel dra vittgående slutsatser från tolkningar av så få och tydliga osystematiska observationer.

Den lokala fågelklubben i Bollnäs bedriver studier av lavskrikans beteenden och ringmärkning bl a i revir som kommer att störas av de berörda avverkningarna. Det är naturligt att fågelklubben inte gillar detta. Fågelklubben är en uppenbar part i ärendet vilket gör det viktigt att deras utsagor bygger på en granskbar dokumentation, och det är helt otillfredsställande att Skogsstyrelsen inte granskat dokumentationen eller bilagt den eller refererat till ett dokument utan lättvindigt godtar parters troligen muntliga sammanfattningar.

I dokumentationen ingår en artikel av Zetterlund (200?) fåglar i X-län nr 3-05. Den är utförlig, huvudsakligen sakligt beskrivande. Det är några ornitologer som sedan 1992 ägnat sig åt "ett område väster om Arbrå med Acktjärn som ungefärlig mittpunkt." Den sista observation som nämns är våren 2005, för mer än 11 år sedan (!), och det står bara om några fågelindivider i några revir, så irrelevant för dagens beslut. Det står "fler avverkningar i kärnområdet är på gång så jag...tar sats för en utförligare beskrivning längre fram". Jag frågar mig varför denna aktuella beskrivning inte ingår i beslutsdokumentationen, kanske den inte finns?

Det är inte de numeriska uppgifterna i länsstyrelsen 160418 som behöver granskas utan hur relevanta de är för det lokala bevarandestatuset.

I ett yttrande av länsstyrelsen 160418 står: "*I området väster om Arbrå i närheten av Fångåsen har lavskrikereviren minskat från 21 revir på tidigt 1990-tal till dagens nivå på 9 revir. Ytterligare tre av de nio reviren påverkas sannolikt starkt negativt av de fyra aktuella avverkningsanmälningarna.*" Det saknas i yttrandet referens. I underlaget finns en karta som nog visar var de aktuella reviren ligger. De representerar en yta på ungefär 50 km² = en halv kvadratmil = 5000 ha = 3 promille av Gävleborgs yta (50/18 192) och mindre än 1% av förekomsten av lavskrika i Gävleborg.

Skogsstyrelsen anser alltså detta är tillräckligt omfattande för att uttala sig om "lokal" bevarandestatus. "Lokal" i "lokal bevarandestatus" syftar på ett område betydligt mindre än en procent av Gävleborg och omfattande mindre än 20 enheter (par) dvs knappt en procent av artens förekomst i Gävleborg. Någon referens till någon vetenskap som anser att utvecklingen över en så liten del räcker för att dra slutsatser om lokal bevarandestatus ges inte. Själv anser jag undersökningen täcker för liten del för att ligga till underlag för lokal bevarandestatus. Det finns ett betydande inslag av subjektivitet av vad lokal betyder i lokal bevarandestatus och här anges det inte. Jag anser någon typ av riktlinjer behövs för hur små områden som kan räknas som lokala och tills vidare skall så små områden som i detta beslut inte tillämpas.

Minskningen på denna lilla yta kan mycket väl huvudsakligen bero på ett för skogsbruk irrelevant slumpfenomen. Detta diskuteras inte.

Skogsstyrelsens korrespondens med de fem markägarna

(måste ge referens på ärendena eftersom fastighet mm svärtats ut

Markägare	Referens etc	Areal (ha) Vite (kkr)	Anm på avverkningsanmälan	
Löfgren	Fångåsen Arbro kyrkby 11:3	11 1000	Ingen	
Mårtensson	Mårtensson	8 800		
Jonsson Holmen skog kontrakt	681056_83790	3.2 280	Döda högst	
Gustafsson Holmen skog	681056_84790	2.2 170	Döda högst	
Göransson	68F1G81720	4.1 500		
Summa		28.5 2750		

Kommentarer om skogsstyrelsens markägarkontakter:

Avverkningsanmälan till förbjudna hyggen: Ingen markägare har gjort några speciella anteckningar i avverkningsanmälan utöver lämna döda träd och högstubbar. Ingen uppgift om att lavskrika förekom. Det är troligt att någon, men inte alla, kände till det. Andra kan ha anat men utan att veta. Däremot anade nog ingen den vikt Skogsstyrelsen skulle komma att fästa vid det.

Överklaganden: Två markägare begärde anstånd att överklaga och två överklagade, Skogsstyrelsen förklarade i samtliga fall att de inte hade något att tillägga och avstyrker.

Exempel på invändningar i överklagan: "Jag äger nu skogsmark som i stort sett är värdelös"; "Skogen behövde förnyas då tillväxten var låg"; "det har redan skett skogsbruksåtgärder som torde påverka miljön negativt för lavskrikan"; "ligger i utkanten av utpekade revir"; "lavskrikans revirgränser är långt ifrån exakta"; "varken är med i fågeldirektivets artlista eller rödlistad"; "enda skogsmark som undertecknad äger"; "inget fanns angivet ... revir för lavskrika" (i köpehandlingen) "hade prislappen varit en annan"; "Jag äger nu skogsmark som i stort sett är värdelös. Den enda jag har är ett lån på knappt en halv miljon kronor"; "ytterkanten av lavskrikans utpekade revir". Ingen av dessa invändningar har Skogsstyrelsen funnit beaktansvärd

Skillnader mellan de planerade avverkningarna? Någon närmare utredning om det fanns någon skillnad i påverkan av avverkning i de fem olika fallen verkar inte förekommit utan alla har sas dragits över en kam oberoende läget och funktionen inom de olika lavskrikereviren. Vitesbeloppen per hektar varierar dock något.

Övrig beslutsdokumentation.

* Två populära artiklar på svenska med okänt tryckår. Den ena är väldigt populär och tillför knappast något till ärendet även om det står "det behövs mer hänsyn till lavskrikorna"... "att ett revir försvinner när skogen huggs ned är självklart". Den andra är Zetterlund ? fåglar i X-län nr 3-05 och utförligt sakligt beskrivande och det är några ornitologer som ägnat sig åt ett område väster om Arbrå "förstås avverkningar som påverkat". Den sista observation som nämns är våren 2005, för mer än 11 år sedan, så irrelevant för dagens beslut. Det står "fler avverkningar i kärnområdet är på gång så jag...tar sats för en utförligare beskrivning längre fram" och man frågar sig varför denna aktuella beskrivning inte ingår i beslutsdokumentationen. Det ger ett intryck av att följa ett eller några revir i närheten av den planerade avverkningen men visar ingen nedgång av arten. Fast man förstår det emotionella i att ett måhända välstuderat revir påverkas. Viss subjektiv aversion mot hyggen tycker

jag är märkbar men inte överdriven. Jag tycker inte dessa två artiklar har någon relevans som beslutsunderlag även om man snappar upp en del lavskrikeekologi från dem.

* Det finns också en fotokarta med fyra inritade områden (A, B, C, D), som måste vara de fyra lavskrikerevir som berörs, men ingen skala.

* En sida av en okänd ornitolog som dock inte var särskilt klar.

* En sida med läget av lavskrikerevir på en karta, några har frågetecknen, men jag förstår inte vilken tid som och vilka förändringar som avses. Det är 18 utmärkta revir, varav 5 har frågetecknen och 13 utan frågetecknen. Det är de lavskrikerevir som fågelklubben i Bollnäs följt och jag beräknar utgående från denna karta det aktuella området som uppgifterna härrör från till ca 50 kvadratkilometer = en halv kvadratmil.

Vad som inte fanns i dokumentationen jag fick.

Andra faktorer kan vara viktigare för lavskrika än avverkning men dessa faktorer diskuteras knappast. Förekomst av lavskrika beror på mycket annat än avverkning vilket knappast diskuteras i beslutsunderlaget, fast det säkert leder till att just avverkningens roll för lavskrikan på "lokal" nivå överskattas. Jag skall dock inte närmare diskutera denna brist att avverkningens relativa betydelse i förhållande till allt annat inte diskuteras i beslutsdokumentationen. Att arters sydgräns förväntas förskjutas norrut vid den uppvärmning av Sverige som sker nämns inte. Inte heller diskuteras förändringar i tryck från predatorer, som förväntas vara av stor betydelse för lavskrikan. Den faktor som nog är allra betydelsefullast för närvaro av lavskrika, långt avstånd till mänsklig bosättning är mycket gynnsamt för lavskrika och hur detta påverkat Gävleborgs lavskrikor över tiden diskuteras inte. Gallring är ett lika stort hot mot lavskrikan som avverkning <http://www.skogen.se/nyheter/lavskrikan-klarar-inte-gallringarna> och gallringsarealen är väl större än slutavverkningsarealen.

Det har skett ett fältbesök, men ingen uppgift om deltagande. Säkert inte någon markägare.

Jag hittade inte länken till Sveriges EU rapportering 2007 och 2013, en jämförelse vore relevant för frågan om nordförflyttningen har upphört.

Mitt intryck är att varken Skogsstyrelsen eller Naturvårdsverket är helnöjda över hur ärendet så småningom utvecklats, medan länsstyrelsen är mer helnöjt. Handläggningen visar att enskilda tjänstehen kan ha olika uppfattningar och styrker alltså uppfattningen att utfallet beror på faktorer det i teorin inte bör bero på som handläggare. Dessutom beror det i detta fall på lokala ornitologer vilket ju i teorin inte borde spela någon roll men i praktiken är avgörande.

Fågelinventeringens resultat nämns inte, trots att de ger senaste data och gör analyser som t ex ligger som underlag för uppföljning av miljömålen. Vore enkelt att ge länken! Med hänsyn till att fågelinventeringen faktiskt nämnts av ansvarig som något som beaktas är det inte bra det utelämnats i beslutsdokumentationen <http://www.lantbruk.com/skog/vassad-lagstiftning-kring-arter>

Det är inte klart angivet vilka geografiska områden Skogsstyrelsen i detta fall avser med "regional" respektive "lokal". (Tex att man med regional avser Gävleborg län och med lokal Arbrå socken). Detta bedöms från fall till fall, och borde alltså rimligen angivits så att det exakt kan avgränsas på kartan i beslutsunderlaget för avverkningsförbud.

Det är näst intill omöjligt att objektivt studera det mer vetenskapliga underlaget till nuläget och påverkan av avverkningsförbud för området nära Fångåsen utan det blir i hög grad beroende på subjektiva bedömningar och hur mycket man litar på dem. Dessa problem blir större ju mindre områden som skall beaktas, vilket är ett viktigt skäl att inte låta betraktelser om bevarandestatus

över små områden leda till mycket stora ändringar av markanvändning. Ju mindre områden som beaktas ju större ändringar kan också förväntas av för beslut irrelevanta faktorer. Det blir helt ohanterligt om bevarandestatus i normalfall behandlas på lägre nivåer än län.

Avverkningsförbuden gäller all avverkning trots att olika delar av skogen inom ett revir har olika stor betydelse för revirets lavskrikor.

Skogsstyrelsens ambitioner att undanhålla allmänheten information om avverkningsfastigheter har underskattats av många skogsägare. Informationen om fastighetsbeteckning, ärendenummer och församling var översvärtad i det material jag fick. Inte heller fick jag de planerade hyggena utmärkta på kartan (trots att detta ingick i avverkningsanmälan). Detta omöjliggör några av de analyser jag tänkte se om de var möjliga, men det går bra att argumentera utan dessa analyser. Jag förstår att det glädjer markägarnas representanter att Skogsstyrelsen hemlighåller detta, men å andra sidan ger det inte ett intryck av öppenhet.

Funderingar

Lista på arter Det råder mycket stor osäkerhet vad som menas när det i beslutsdokumentet står att *"Lavskrikan tillhör de arter som kan behöva en särskild bedömning utifrån artskyddsförordningen"*. Men det råder ingen tvekan om att tjänstehen inte ansåg det spelade någon nämnvärd roll om lavskrikan stod på "listan". Det är synd att det inte går att markera att det nu finns faktiska skäl att betrakta lavskrikan som mindre nationellt hotad än vad det fanns skäl att tro för några år sedan, det borde finnas mekanismer för att ta hänsyn till reduktioner i hotbilder. Att alla Sveriges fåglar är fridlysta tycks dock vara klart.

Spelar nationellt tillstånd roll för lokal bevarandestatus? Jag vägrar att acceptera Skogsstyrelsens resonemang att det nationella tillståndet är helt fristående och saknar betydelse för lokal bevarandestatus, och därför kan negligeras i Arbrå-fallet. Småskaliga fluktuationer måste tillmätas mindre vikt i en livskraftig art med stabil stor population än en sviktande art med låg population.

Definition av det område som regional respektive lokal bevarandestatus avser! För att kunna bedöma regional och lokal bevarandestatus måste man självklart definiera vilket område bedömningen avser. Som jag tolkar det avser "regional" Gävleborg och "lokal" ett 50 km² stort område väster om Arbrå, men en så central fråga skall inte stå öppen för läsarens tolkning. Om inte annat så av rättssäkerhetsskäl måste det framgå vilket område som avses för att ens i teorin möjliggöra mer ingående analyser. Jag anser att båda nivåerna regional och lokal sätts för små i detta fall. Det hänvisas inte heller till dokument hur små sådana områden kan vara (ett område någon slags riktlinjer kunde utarbetas). Alla uttalanden om lokal och regional blir väldigt godtyckliga när normer saknas utan bestäms från fall till fall på grundval av godtyckligt och icke transparent tyckande.

Mycket approximativ statistik och delvis spekulativ beräkning av areal som enligt artskyddsförordningen bör tas ur produktion med hänsyn till lavskrikans behov : För hela perioden 2000-201607 var 10*10 rutor var Gävleborg/Sverige $92/2292=0.040$, dvs Gävleborg har 4 % av Sveriges lavskrikor. Gävleborg/Norrland = $18/242=7.4\%$, dvs Gävleborg har drygt halva lavskrikättheten av Norrland. Om det finns 50000 par, är typisk täthet i landet $50000/242000=0.2$ par (revir) per km². För Gävleborg blir det $2000/18000 = ca 0.1$ lavskrika per km². Om revir 100 hektar är 1/5 av Norrland lavskrikerevir, räknas bara skogsmark så blir det 1/3. Gävleborgs andel av de nationella lavskrikorna är 2000 revir. Hela regionen Gävleborg anses av Skogsstyrelsen vad jag förstår ha ogynnsam bevarandestatus för lavskrika och detta hindrar då skogsavverkning på 200 000 (2000*100) hektar skogsmark. 79% av Gävleborg är skog, dvs $18000*0.79*100= 1.4$ miljoner ha. 14%

(200/1400) av Gävleborgs skog får tas ur produktion enligt artskyddsförordningen med hänsyn till lavskrika om regional dålig bevarandestatus antas råda. Detta överslag är grovt och beaktar inte en del faktorer. Men en mer nyanserad skattning borde göras av Skogsstyrelsen, om Skogsstyrelsen kvarstår vid bedömningen att Gävleborg har regional ogynnsam bevarandestatus.

Kan man lita på att vad Skogsstyrelsen framför gäller beträffande Lavskrika? En intervju med en ansvarig på Skogsstyrelsen inför artskyddsförordningen implementering 2014 på

<http://www.lantbruk.com/skog/vassad-lagstiftning-kring-arter> . Det sägs:

” Utgångspunkten för bedömningen av vilka arter som berörs av långtgående skydd styrs bland annat av ... listan över rödlistade arter och de arter som har en negativ utveckling enligt svensk fågeltaxering. Det sägs ”Fallet med lavskrikorna är ett exempel på där en hel avverkning kan vara en förbjuden åtgärd.”. Skogsstyrelsen var tidigt inne på avverkningsförbud för lavskrikor. 2014, när intervjun gjordes, var lavskrika rödlistad enligt rödlistan 2010, och fågeltaxeringens utveckling inte så positiv. 2016, när omfattande avverkningsförbud faktiskt sker och den nya rödlistan 2015 kommit, är lavskrikan inte längre rödlistad, fast nu tycker Skogsstyrelsen inte detta längre spelar någon roll. Och fågeltaxeringen visar 2016 en mycket positivare utveckling av lavskrika än 2014, Lavskrikan står numera inte på rödlistan och har inte en negativ utveckling enligt svensk fågeltaxering <http://daglindgren.upsc.se/Naturv/ArtLavskrikalinventering.pdf> men det nämns överhuvudtaget inte i motiveringen .

”Genom rätt hänsyn kan skogsbrukarna förebygga så att man inte hamnar i lägen där förbud blir aktuellt” ” betonar att Skogsstyrelsen arbetar för att kunna hjälpa till i det förebyggande arbetet”. Detta kom inte till uttryck i gentemot berörda markägare i Arbrå, citat en markägare ”I fallet på Fångåsen förekom ingen diskussion om förebyggande hänsyn, vare sig före eller efter beslutet. Förbudet kom som en total överraskning både för oss skogsägare och tjänstemännen på Mellanskog. När Mellanskog försökte ordna ett möte med oss skogsägare och myndigheterna, så vägrade tjänstemännen på myndigheterna att komma”..

För lavskrika finns mycket ekologisk kunskap och lavskrikeförekomsten beror på ett komplext sätt beroende av variationen av strukturer i landskapet. Andra former för gynnande av lavskrika där det behövs är förmodligen effektivare än avverkningsförbud, som försvårar möjligheterna att få aktiv samverkan med markägare.

Det verkar således finnas en väsentlig skillnad mellan de visioner om tillämpning av artskyddsförordningen som Skogsstyrelsen ger och hur Skogsstyrelsen behandlar praktiska fall!

Skogsstyrelsen verkar i Arbråfallet argumentera för att de nationella skattningar som rödlistan och fågelinventeringen inte spelar någon roll när förbudet bygger på lokal bevarandestatus men det är väl alltid den lokala bevarandestatusen som styr och då är det missledande att tala om rödlista och fågeltaxering, speciellt i en artikel som behandlar lavskrika, när dessa ändå är irrelevanta. Jag tror jag läst att om arten inte är nationellt hotad kan inte försiktighetsprincipen åberopas på lägre nivåer utan det måste vara strikt bevisning.

Kontinuerlig ekologisk funktion. Länsstyrelsen 160418 framför påverkan på områdets kontinuerligt ekologiska funktion för arten. Tittar man på utbredningskartan nedan, så är de röda blubbarna ("distribution") lika spridda som omkring Arbrå i över halva utbredningsområdet. De argument som framförs är troligen oriktiga och stöds inte av denna analys.

Tillräckligt stor livsmiljö. Eftersom lavskrikan inte minskar och inte heller verkar minska i utbredningsområdets kantar och Arbrå ligger långt från utbredningsområdets sydkant, så är väl livsmiljön tillräckligt stor.

PM 160317 "tips om ett revir för lavskrika"; "där uppgifter kring dessa inkommit från frivilligorganisationer". Jag tror inte ärendet skulle anhängiggjorts utan "ideella krafter" medverkan (framförallt fågelentusiaster). Viss dokumentation om ideella krafter i närheten finns <https://gunnarlinden.wordpress.com/2016/07/12/att-tillampa-artskyddsforordningen-utifran-lokal-bevarandestatus/#comment-179>

Beviskrav. Beviskraven måste rimligen vara ganska höga när man berövar markägarna många miljoner i inkomst av normalt skogsbruk. Kraven är lägre om exempelvis Artdatabanken skriver något de tycker rimligt i artfakta.

Proportionalitet. En utgångspunkt för prövningar bör vara proportionalitet dvs står skadan för andra i rimlig proportion till den egna (dvs artbevarandets) nyttan. I detta fall värderas ett lavskrikerevir till 10 miljoner (vite hundra tusen per hektar, hundra hektar per revir). Är det verkligen motiverat att satsa så mycket på att bevara ett revir när det finns 50000 och revir inte bara försvinner utan nyskapas i landskapet.

Skogsstyrelsen basunerar ut att lavskrikan är hotad! Skogsstyrelsens budskap genom avverkningsförbudet, och i samband därmed spridda uppgifter, uppfattas som att lavskrikan är mer generellt hotad än den nu faktiskt är, vilket ger råg i ryggen som hävdar att lavskrikan fortfarande är i starkt underläge mot skogsbruk.

Gallring. Avverkningsförbud kan leda till virkesuttag som gallring istället vilket kan vara lika negativt för lavskrikan som slutavverkning <http://www.skogen.se/nyheter/lavskrikan-klarar-inte-gallringarna>

Ingen vägledning! Skogsstyrelsen har publicerat en artvis vägledning trots att sådana publicerats för 65 fåglar gjorts till Juni 2016 <http://www.skogsstyrelsen.se/Myndigheten/Projekt/Pagaende-projekt/Artskydd-i-skogen/Vagledning-ar-hansyn-till-faglar/> , men just lavskrika har inte tagits upp (161006). Jag frågar mig varför inte vägledningen behövs just för lavskrika, som blivit föremål för det mest omfattande beslutet, och där just därför många nog söker ledning nu. .

Inte första gången Skogsstyrelsen har under lång tid försökt få avverkningsförbud för lavskrika med stöd i artförordningen men stött på problem med att få ett avverkningsförbud till stånd pga lavskrika <http://www.skogsstyrelsen.se/Myndigheten/Nyheter/Nyhetsarkiv/Skogsstyrelsen-omprovar-beslut-om-lavskrika-i-Dalarna/> , men lyckats hindra skogsavverkning på annat sätt. Att komma igen så hårt med liknande motiveringar för lavskrika tyder på ett för stort inslag av envishet och prestige.

Internationellt? Detta är EU regler som under decennier tillämpats i många länder. Jag finner förvånansvärt få diskussioner av hur man gör vid enstaka avverkningsförbud motiverade av artskyddsförordningen i andra länder, vet att det förekommer i Finland.

All skogsavverkning blir kriminell! Motiveringen i detta ärende är svag, tveksam och godtycklig. Men vad händer om den betraktas som acceptabel? Det finns så många skyddsvärda arter som på olika sätt kan sägas få lokal bevarandestatus hotad att jag drar slutsatsen att (nästan) all skogsavverkning strider mot artskyddsförordningen, om alla fakta kom fram. Även förberedelse för brott är kriminellt och nästan allt skogsbruk syftar till olagligt virkesuttag någon gång i framtiden. Alla fakta kommer sällan fram även om det i princip är markägarens skyldighet att känna till och meddela. I Arbråfallet kom det till myndigheternas kännedom genom att ornitologer bedrev aktiva studier inklusive ringmärkning i de aktuella reviren, men det är bara några promille av alla lavskrikerevir som är så kända, och uppmärksamhet fås därför inte omkring dem. Inte heller tror jag att de flesta myndighetspersoner för alla misstankar de har eller får reda på vidare. Så jag tror inte stor del av avverkningsgarna där motiveringen kan göras lika stark som i Arbrå faktiskt stoppas, utan det blir

kriminalitet i det fördolda. Även annan skoglig verksamhet, som gallring, kan nog vara kriminell enligt artskyddsförordningen. Det skapar inte bra förhållanden om Skogsstyrelsen skapar en situation där nästan allt Skogsbruk blir kriminalitet i det fördolda. En skogsägare som tillåts genomföra sin avverkning kan inte känna stolthet för sin goda miljövård utan möjligen den typ av stolthet folk kan känna när de lyckats begå ett brott oupptäckt. Skogsstyrelsen kommer inte att ha kapacitet eller vilja att upptäcka mer än säg högst en tiondel av den brottsliga verksamheten. Huvuddelen av intäkterna skogsägarna får från sitt skogsbruk kommer att vara resultatet av brottslig verksamhet. Skatter till samhället skogsbrukarna betalar kommer att bli skatt på brottslig verksamhet, staten kommer att bygga sina finanser och budgetar på medborgarnas kriminalitet. Virkesförsäljning till certifierad köpare borde rätteligen vara omöjligt, fast det mesta kommer ju inte att upptäckas. Skogsstyrelsen kommer att utsättas för stark kritik att inte satsa mer på att avslöja brottslig verksamhet, men hur mycket de än satsar kommer det alltid att finnas oupptäckta fall. Den stolthet en del (som jag) känner över ett land med ett bra skogsbruk förbyts i något annat. Detta bör betraktas som mycket godtyckligt och knappast rättssäkert. Dessa effekter kan också betraktas som bristande proportionalitet mellan artskyddnytta och samhällskada. Höjs ribban när artskyddsförordningen kan tillämpas minskar problemet.

Blås inte upp fjädrar till hönsflokar! Mycket fungerar dåligt i vårt samhälle och visionerna att det går att få bra funktion är generellt överdrivna! Försök därför att inte skapa stora problem av små genom att lägga ribban lågt på diskutabla grunder för tillämpning av artskyddsförordningen! Och då slipper jag göra utredningar om vad som aldrig borde lagts på dagordningen.

Även bland ornitologer i Gävleborg finns tveksamheter om det riktiga i beslutet

<http://www.helahalingland.se/gavleborg/bollnas/delade-meningar-om-hur-hotad-lavskrikan-ar>

Lavskrika symbolart. Lavskrika är Norrbottens landskapsfågel <http://www.lulea.se/uppleva--gora/parker-torg--lekplatser/snodjur/2005-lavskrika.html>, dess ekologi och familjeliv är ett populärt studieobjekt för forskare, exempelvis <http://www.dn.se/arkiv/familj/jan-ekman/> och ornitologer. Den ses ofta av de som vistas i skogen och ger ett nyfiket och sympatiskt intryck. Besökare i "skyddad skog" ser den ofta. Det finns därför ett stort "emotionellt" stöd för lavskrikan som art. Att skydda eller ens väga in skyddet av arter av dessa skäl är dock inte artskyddsförordningens syfte, och i den skala det görs betraktar jag det som direkt missbruk av artskyddsförordningens makt. För socialt, historiskt och folkligt betingat skydd bör andra skyddsformer än icke ersatta omfattande avverkningsförbud väljas av Skogsstyrelsens tjänstehen.

Balans mellan produktion och miljö? För lavskrikeförbudet är balansen noll produktion och hundra procent miljö. Ingen balans!

Artskyddsläget gott! Att lavskrikan befunnits den viktigaste arten vid sökandet av applikationer av storsläggan, artskyddsförordningen, tycks visa att artskyddsläget för fåglar i Sverige är mycket gott.

Feed back? Det har kommit en del feed back på det här dokumentet men ingenting som föranlett en konkret ändring utöver några småsaker: som att Skogsstyrelsens tjänstehen inte anser det spelar någon roll för ärendet om lavskrikan står på en lista eller ej. Jag har fått en del sympatyttringar för dokumentet från "Skogsbruket", men mycket lite detaljer som påverkat dokumentet. Mina kunskaper om lavskrika och min objektivitet har ifrågasatts. Det har betonats att lavskrika är en art som är känslig för skogsbruk. 161006 tillställdes dokumentet, som det såg ut då, till ett antal personer på Skogsstyrelsen. Jag angav "Inget svar förväntas, men upplysning om eventuella felaktigheter mottages givetvis med tacksamhet." Jag fick svar "eftersom dessa ärenden nu har överklagats till domstol, så kommenterar vi dem inte ytterligare. Vi avvaktar vad den rättsliga prövningen kommer fram till. När det gäller vår och Naturvårdsverkets uppmaning till regeringen att

göra en översyn av artskyddsförordningen för att säkerställa att den är tillämpbar, effektiv och rättssäker, så anges i budgetpropositionen att "frågan om huruvida en översyn av Artskyddsförordning (2007:845) och dess tillämpning ska genomföras bereds i Regeringskansliet".

Någon felaktighet har alltså inte kommit till min kännedom. Citat Skogseko i artikeln om lavskrikebeslutet "Det är antagligen ingen fråga just nu inom skogssektorn som väcker mer diskussion än tillämpningen av artskyddsförordningen" (det bedömer jag vara en överdrift, däremot tror jag det höjer temperaturen i en mer allmän diskussion). Det är då inte så bra att Skogsstyrelsens tjänstehen mer eller mindre beläggs med munkavle i debatten omkring artskyddsförordningens implementering och att Skogsstyrelsen verkar ointresserad av diskussioner utanför domstol. Detta gör det viktigare att sprida denna debatt i andra former inför politiska utredningar och ställningstaganden. Jag har försökt få reda på var ärendet ligger i regeringskansliet med (ännu?) inte fått någon respons. Att utredningen nämns i budgetpropositionen gör väl att det är dags att börja agera mot riksdagen. Innan detta ärende blir avgjort i domstol inklusive troligt överklagande till övre rätt kan ta lång tid och utslaget blir kanske ledande, men kommer att lämna många frågor till kommande domstolsbeslut.

Tackord: Flera på Skogsstyrelsen och andra har bidragit till informationen, några har varit direkt hjälpsamma. Det vore fel att tolka detta dokument som kritik mot Skogsstyrelsens huvudhandläggare, som vad jag förstår hittills gjort vad som rimligen kan begäras, eventuella misstag av huvudhandläggaren förefaller lätta att förklara och förlåta. Jag tillställde huvudhandläggaren en tidigare version av denna analys för att minska risken för felaktigheter och att en obefogat negativ bild av Skogsstyrelsen utmålades, vilket jag självklart vill undvika. Däremot är detta dokument kritik mot en högre nivå på systemet bl a inom Skogsstyrelsen, som format den "miljö" som resulterat i detta beslut och dokumentationen, som jag hoppas skall resultera i ändringar/åtgärder

Detta dokument finns på <http://daglindgren.upsc.se/Naturv/ArtLavskrikaBeslutGranskning.pdf>

Tillkommet i November 2016. Det har kommit fram senare uppgifter om vad fågelskådarna egentligen menade, länsstyrelsen framför nu att det fanns 23 revir "ursprungligen" och inte 21 som framfördes i yttrandet som låg till grund för avverkningsförbudet och att "nu" 11 återstår och inte 9 som länsstyrelsen framförde tidigare. De uppgifter som står i beslutshandlingen är alltså fel. Reviren har också ändrat form mot vad som uppgavs i beslutsunderlaget (minskat). Detta understryker osäkerheten i beslut och beslutsunderlag och den stora nackdelen att inte ha ordentligt dokumentation om underlag. Jag har direkt frågat ansvarig om det verkligen inte fanns mer om fågelskådarnas observationer eftersom det var en svag punkt, men det fanns tydligen inte.

Dag Lindgren Först på webben 161003, senast uppdaterat 1611107

Bilaga 1. Karta med utbredningsområdet (range) för lavskrika från Artdatabanken som ingår i besluts materialet

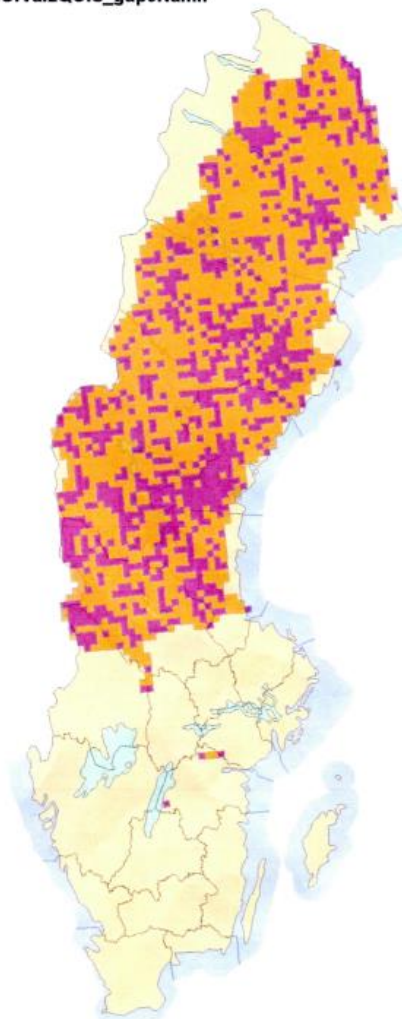
LAVSKR_A548

art12_birds_RangeDistrib_Swe10kmRT90Urval2QGIS_gap5Namn

MapType

Distribution

Range

Atlasdata RT90 mittpunkter av 5x5km-rutor med träffar i 10x10km-rutorna.
Resultat av körning genom Range Tool:
Underlag: bästa redigerade Atlasdata innan konvertering till ETRS-grid.